u gotovom

Pojedini broj 2·50 din

HID

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

MEGJELENIK HAVONTA KÉTSZER

TARTALOM:

Laták István: Április havában (vers) — — — — — — 217
Lengyel István: Szegényház — — — — — — — — 218
Tömörkény István: Kétkézi munkások — — — — — — 221
M. Werner: Szovjetoroszország katonai ereje — — — — 228
Sellyey József: Az ördög és a paraszt egyezsége (mese) — 232

FIGYELŐ:

Emberek, akik túlkorán jöttek a világra (Révész Illés) — — 233

EMBER ÉS TERMÉSZET

Filmművészet a Szovjetunióban (V. M.) — — — — — 238

FILM

A házasságról (Ril) — — — — — — — — — — 236

VII. ÉVF. ● SUBOTICA ● 1940 JÚLIUS 22. ● 10 SZÁM

Április havában

Bőszült erővel tör előre a tavaszi ár,
Mint a nyulak szaladnak a fakadó vadvizek,
Ropogó gátjaiban a tomboló folyam zihál,
Tajtékos habokkal vad szelekben sziszeg.

Pusztul a zöld fű, pusztul a szép kert, a vetés,
A ház, hová az áradat kicsapott;
Falja az ár az erdőt, a szőlős lankát s mind kevés
Városokra hordja a piszkos iszapot.

Megőszít munkátlanná vált apákat,
Ruhátlan, fázó anyákat diderget,
Elvitte a víz a bölcsőt, a szekrényt, a házat
És vacognak éhes, hörgő kis betegek.

Bomlott aggyal kóvályog a tudás
És a fel nem használt tetterő —
Látomás száll a mélységek fölött, csudás,
Folyók torkát fojtogatni jön elő.

Bénult ideggel néz az ember az omladékra,
Hol a beomlott ereszen a víz csörög:
Mikor kuruttyol itt békés kertben a béka
És mikor cirpel küszöb alatt a tücsök?

Szent Márkot sírják és az evangyéliomot,
Hol megnyíltak a falusi szennycsatornák —
Ember, zsák és homok kell oda, sok homok,
Hol a kültelki árok nyitogatja torkát.

Álljatok a vizek és a nyomorúság elé, —
Könyörögnek a fázó, rémült árnyak,
És ki honát pusztult otthonában nem lelé:
Nyissatok néki tiszta vendégágyat.

Ha már a félelemtől a kezetek
És megszaggatott idegetek nem remeg,
Most nyissátok meg a szemeteket
És a csukott szíveteket, emberek!

LATÁK ISTVÁN

Szegényház

Egyik ismerősöm, aki egy kis ajándékot vitt ki a szegényeknek, meghívott, hogy menjek én is vele. Azzal biztatott, hogy sok tanulságos dolgot fogok ott látni. Elmentem hát vele, már csak azért is, mert kívülről ugyan jól ismerem, de belülről sohasem láttam még ezt a házat.

Hatalmas, tizenegy ablakos épület a szegények háza. Harminczöt évvel ezelőtt építtette Freund József, dúsgazdag becsei fakereskedő és azóta használatban is van. A szegényházhoz tartozik még öt lánc föld, amit vastag kőkerítéssel vettek körül, hogy az ott termő rengeteg gyümölcsöt megóvják a tolvajoktól.

Társam meghúzta a csengőt, mire a kapus beeresztett bennünket. Szép, nagy oszlopos előcsarnokba léptünk. A falakon drága festés. Balra van a kápolna és az apácák lakása, jobbra pedig a szegények menhelye. Ez már egészen elüt a többi helyiségtől. A falak bemeszelve vannak, de már régen meszelhették, mert füstösek és szürkék. A szoba levegőjét vágni lehetne. Nehéz, áporodott szaga megfekszi tüdőnket. Két szoba van a férfiak részére. Az egyikben huszonkettő, a másikban tizenkilenc ágy áll. A falakon poros, pókhálós szentképek lógnak. Az asztalokon vallásos naptárok és folyóiratok.

Senki ismerősöm nem volt itt, de azért csakhamar beszélgetésbe kezdtem a lakókkal. Egy értelmes arcú bácsikával kezdtem el. Kérdezősködtem szegényházi életük felől. Itt nem kell senkit sem nagyon nógatni, hogy beszéljen. Mindenki szivesen kiönti a bánatát.

— Milyen kosztjuk van bácsikám?

Az öregember legyint egyet a kezével: — rántott levesen kivül más levest nem is ismerünk. Ez van évről-évre. Aztán főzelék, és hetenként kétszer marhahús. — Azzal odament az asztalhoz, hogy hozzon egy darabot mutatóba. Kezében egy ökölnyi nagyságú faggyúval tért vissza. Nekem ez ugyan nem szokatlan, mert már sokféle ételt ettem, de ha ezt a darab húsnak nevezett valamit meglátnák a jótékonycélú egyesületek úrihölgy tagjai, alighanem jó időre elmenne az átvágyuk.

— Nyolc-tíz disznót vágunk évente — mondja az öreg — de mi még a színét sem látjuk annak.

— Kik a szegényház vezetői?

— Három apáca, meg a gondnok. De a gondnok felénk se néz.

A szoba túlsó sarkából vizet kérnek. Közelebb megyek, hogy megnézzem, ki az. Köszönésemet barátságosan fogadja el nagyon öreg, nagyon összetört ember. Megkérem, beszéljen el egyet-mást az életéből. Nem sokáig kellett biztatnom.

— Húsz esztendeig dolgoztam egy gazdánál. A gazdámat soha meg nem loptam, egy kis pénzt is összespóroltam. Mindenki szorgalmasnak és becsületesnek ismert. A munkát mindig idejére elvégeztem, pedig nehéz munka volt. De ahogy a gazdám vagyona

gyarapodott, úgy gyengültem én. Később már közel sem bírtam úgy a munkát, mint azelőtt, fiatalabb koromban. Emiatt többször össze is diskuráltunk a gazdámmal. Különösen akkor voltam mérges, amikor azt mondta, hogy öreg vagyok már, nézzek magamnak olyan helyet, ahol nincs annyi munka. Igaz, hogy nem csak őneki dolgoztam életemben, de ha valaki húsz évig hűségesen szolgál egy helyen, az nem érdemli meg, hogy így bánjanak vele. Annyira megszoktam már a környezetem, a munkám. Sokszor úgy éreztem, hogy nem is másnak, hanem sajátmagamnak dolgozom, hogy az enyém minden. Ha fölszántottam, hát akkor föl volt szántva, ha elvetettem a magot, az el volt vetve. Sohasem mondta a gazdám, hogy csináljam. Mindig jól csináltam. A jószágokra jobban vigyáztam, mint ő. Mindig úgy volt a jó, ahogy én csináltam. Az utóbbi időben azonban sokat akadékoskodott. Akárhogy csináltam, nem volt jó. Egyre gyakrabban veszekedtünk. Lassan-lassan belenyugodtam abba a gondolatba, hogy helyemet egy fiatalabbnak kell átadnom. Egyetlen vigaszom a megtakarított pénzecském volt. Gondoltam: akárhogy is lesz, majd csak eléldegélek belőle. De bizony nem így történt.

Egy délután ganéztam a teheneket, a gazdám is bent volt az istállóban. Nézegette a jószágot. Jól megraktam a tragacsot, hadd lássa, birom még a munkát. Amikor kifelé tóltam, észre sem vettem, hogy az ajtóban fekszik az egyik öreg kutya. Nekitóltam a tragacsot. A kutya hangosan vonyított, hogy engem kihozott a sodromból és utána vágtam a vasvillát. Erre a gazdám dühösen rámtámadt, hogy ne merjem többet bántani azt a kutyát, mert az a kutya sokat vigyázott már a szállásra és megérdemli, hogy eltartsuk, amig meg nem döglik. Erre én is méregbe jöttem. Hát így állunk, hát már ennyire vagyunk, hát ez az állat, amelyik süket is, vak is, semmi hasznát sem veszi, előbbrevaló, mint én, aki hűségesen szolgál már húsz éve? Ő csak úgy, büszkén odavetette: — ha nem tetszik, mehetek. Amikor kiment az istállóból, dühömben nagyot vágtam az egyik mérges bikára. A bika megvadult, elszakította a kötelet és megtaposott. Félholtan szedtek ki alóla. Másfél évig volam kórházban. Mire onnan kikerültem, megtakarított pénzemből egy dinár sem maradt.

— Most itt vagyok. Én és a gazdám együtt voltunk fiatalok, együtt öregedtünk meg. Én mindig dolgoztam, ő sohasem. Én vigyáztam a vagyonára jobban, mint ő maga. És mégis . . .

Megrendített ennek a megtört munkásembernek keserves élete. A többi béresekre, szolgákra gondoltam. Ma még fiatalon, telve erővel dolgoznak és egyszer, ha eljön az öregség, éppúgy járnak (velem együtt), mint ez az öreg. Elbeszélgettem vele még egy darabig, aztán átmentem a férfiosztály másik szobájába.

Ez a szoba sem volt különb az előbbinél. Itt több volt a súlyos beteg. Az egyik beteghez odamentem, megtudakoltam betegségét.

— A tüdőm fáj, — mondta. — Mig egészséges voltam, egy malomba dolgoztam, de a sok zsákolás, a nehéz munka levett a lábamról. És most annak a betegje vagyok.

— Orvos jár magukhoz? — kérdeztem.

— Havonta egyszer — volt a válasz.

— Hányan vannak itt olyanok, akik valamikor iparosok voltak?

— Tizenegyen. Akar velük beszélni? Menjen arréb, a hatodik ágynál talál egyet.

Meg is találtam. Egy ládán ült. Éppen evett. Kezében kenyér és szalonna. Merőn nézett maga elé, le a földre. Egy falat szalonnát ejtett le, azt kereste. Mindjárt észrevettem, hogy nem lát rendesen, mert habár a szalonna ott feküdt előtte, nem találta meg. Odamentem, fölvettem, letöröltem a piszoktól és odaadtam neki. Kutatóan nézett rám. Ismerőst keresett bennem. Csakhamar megtudtam az ő életét is.

— 1890-ben szabadultam fel, mint csizmadia. Mind segéd bejártam fél Európát. Mikor hazajöttem, megnősültem. Önállósítottam magam. A műhely akkoriban nagyon jól ment. Már kezdtem örülni az életnek, a családnak. Ekkor jött rám 1914. Feleségemet és három gyermekemet hagytam otthon. Négy évből hármat a fronton töltöttem. Mikor rokkantan hazajöttem két évig csak nagyon keveset láttam a szememre. Dolgozni nem bírtam. A rokkantsegélyből nem tudtam megélni. Feleségem is sűrűn betegeskedett. Adósságba keveredtem és hamarosan dobra került a házam a műhellyel együtt . . . Magamra maradtam a gyerekekkel. A nagyobbikat odaadtam inasnak, a két kisebbikkel éltem abból a kis rokkantsegélyből, amit kaptam. Később a látásom annyira megjavult, hogy dolgozni mehettem. Amint munkába álltam, elvesztettem a rokkant-segélyt. Most már csak egyetlen vágyam volt: felnevelni gyermekeimet. De ez csak félig sikerült. Egy év múlva a legfiatalabb szerencsétlenül járt, félévre rá pedig a másik tüdőgyulladásban meghalt. Ez már sok volt nekem. Most már nem törődtem semmivel sem. A munkámat elhanyagoltam és zülleni kezdtem. Nemsokára a látásom is rosszabb lett . . . Nem volt mit tennem . . .

Átmentem a nők szobájába. Ez a szoba csak annyival volt különb az előbbiektől, hogy itt még több szentkép lógott a falon. A nőknél mindig sok a látogató. Nem lehet olyan nyugodtan beszélgetni, mint odaát. Csak eggyel tudtam néhány szót váltani, mivel ennek nem volt senkije sem, aki meglátogatta volna.

— Tizenhat éves koromba álltam el szolgálni — kezdte. — Dolgoztam falun, nagy városban. Mindenféle munkát végeztem, amit parancsoltak. Elég szép pénzt meg is takarítottam magamnak, de azért még mindig nem kerestem annyit, hogy elég legyen öreg koromra. Pedig nagyon sokat dolgoztam. Legjobban a nagyvárosokban tettem magam tönkre a sok gyaloglással. Ötvennyolc éves voltam, amikor kidőltem a munkából. Most vagyok hetvenkilenc. Kilenc évig volt elég a pénzem. Amikor elfogyott eljöttem ide . . . Sokat dolgoztam . . . — fejezi be sóhajtva.

A szegényházbeli állapotok alaposan megtépázzák a testvériségről szóló képmutató meséket.

Lengyel István

Kétkézi munkások

Régi és még most is új irót mutatunk be olvasóinknak: Tömörkény Istvánt. A tiszakörnyéki külvárosi elemek, hajósok, cselédnépek, tutajosok, rakodó munkások faluról városbaszakadt kétkézi dolgozók az ő írásainak főszereplői. Tömörkény az a magyar novellaíró, akinél a kisemberek, a küzködő dolgozók életének hamisítás nélküli megírása kezdődik.

Már az egész héten látszott valami kedvetlenedés a töltésen a nép közt, mert ez néha ugy van, hogy bal lábbal kelnek az emberek és ilyenkor mindenbe fönnakadnak. Alig találkozik egy is, aki ne morogna. Olykor, ha ássa lent a gödörben a földet, megáll munkaközben és maga elé tekint, azután nekivetve a mellét a talicska-hámnak, daczos némasággal halad föl a meredek járón, ami a magas töltésre vezet. A munka, amit végez, a legnehezebbek közül való és aki nem benne nőtt fel, nem birja csinálni. Ha belekezd is, kidől, vagy félmunkát sem végez. A kubikos tudja ezt és a tudás önérzetet ad neki, amit emel az is, hogy többet keres, mint más napszámos. Bár ez okból ismét több pálinkával él, mint a többi. Mondják, hogy ez a munkához szükséges, máskép nem birná ki. Kis korsóban tartják a pálinkát lent a kubikgödörben, hogy hüvösön maradjon. A korsóba szalmaszál van ütve s azon keresztül szopogatják; vagy kiki a magáét, vagy pedig közös a korsó. Akármilyen sürün jár is rá, nem ittasodik el tőle, mert, mint mondják: „kidógozza a pálinka erejit." Munkája akkor kezdődik hajnalban, mikor már látni lehet a járót, amin föltolja a talicskát és este akkor végzi, mikor már a járót látni nem lehet. Munkája olyan, hogy a hust, amit télen át magára szedett, egy hónap alatt ledolgozza, szikárok és soványok valamennyien, csak a lábuk szárán állanak hatalmas csomóban az izmok.

Mert télen nem dolgozik.

A zsákoló tétlen áll télen, mikor befagy a folyó és nem járnak a hajók s ha megszorul is, más munkát nem vállal; tavasszal sem megy fölásni valamely kert földjét. Ő zsákoló, azt csinálja, ha van munka; ha nincs: nincs, akkor várni kell, mig lesz. Hasonlókép van a kubikos. Hogy mit hord a talicskán, azt is keresi ugyan, de nem föltétlenül, ellenben talicska nélkül nem megy semerre. A munka csak abból állhat, hogy talicskán valamit valamerre el kell tolni. Vagy föl, vagy le. Födet föl a magas töltésre, vagy nehéz követ a megapadt nyári vizen alacsonyan álló hajóba. Várat épit-e, vasutat vagy vizi töltést, neki mindegy. Utóbb már a kazlakat is kubikolja a pusztahelyeken. A csalamádétakarmányt ujmódisan sok helyen már nem ássák földi verembe, hanem fönt rakják kazalba és ezután beteritik földdel, hogy abban érjen.

Mint lehetne a kazal tetejére földet hordani, ha kubikos nem volna? A béresféle ilyesmihez nem ért. Jön a kubikosnép, a gödörgazda föltekinti a kazlat, számitgat, hümmög, valamely ösz-

szegért fölvállalja s nekiállnak. Járót támasztanak a kazal oldalához s azon a deszkán, mely oly meredek, hogy más ember rajta egymagában nem tudna fölmenni, a kubikos föltolja a talicskát. Estére kelve kész a munka, a gödörgazda átveszi és szétosztja az árát. A talicskába berakják a czókmókot, a bőrzsákot, korsót, gyékényt, subát, az oldalba kerül az ásó, a szélre a bogrács s haladnak odább a kubikosok egymás után, mint a libák, más munkát keresni. Szikár és alacsony emberek, rövid pipákkal, bocskorban, tótnak is nézheti őket, ki akarja, bár alighanem belehalna a tót, ha egy napra versenyt próbálna velük. Haladnak sebesen, mert soha lassan nem járnak a talicskával; ugy tetszik, mintha a talicska huzná őket, pedig ők tolják.

Nem beszédesek, hallgatagok; ha nem haragszanak, munkában kiállják szó nélkül. Levelet sem irnak haza, csak utalványon küldik az asszonynak a pénzt, ugyis ez a legjobb üzenetvivő. Sokáig oda vannak, hónapokon át, olykor őszig. A lakás a gyékényponyva, a butorzat a suba, az élelem szalonna és kenyér: ha meleg ételre vágynak, a közös bográcsban főz a bokor tarhonyás húst szolgafán. Bokrok szerint oszolnak meg, mint a halászok, minden bokor főnöke a gödörgazda, aki munkát vállal és számol.

Ez a nép hát már az egész héten kedvetlennek mutatkozott. Már a mult hét végén, szombaton, valami összezördülésük volt a számolásnál. A mérnök nem ugy számolta ki a gödröket, ahogy ők jónak tartották volna. Kevesebb föld esett ki a számitása végén és azt mondta némelyik gödörben, hogy csalnak, mert nevelve vannak a bubák. A buba kerek, toronyforma földoszlop a gödör közepén, amit a gödör ásásakor egy helyben hagynak s annak a magasságából számitják ki munka végeztével a kihordott földet kubik szerint.

A mérnök a maga módja szerint számol, a kubikusok gödörgazdája pedig csak ásónyéllel, de azért, ha a gödör hamisság nélkül való, leginkább össze szokott vágni a két számadás.

A kubikos azonban ért ahhoz, hogy mint kell nevelni a bubát. A kis fatornyot éjjel finoman elmetszik a közepén s egy-egy arasznyi földet épitvén hozzá, a tetejét ismét ráteszik. Azon ott zöldel az a fü, amely akkor is rajta élt, mikor még mező volt a gödör helyén s annak is ott kell lenni, mert az a bizonyság arról, hogy nem történt csalás a bubával. Ezért ugy a közepibe épitik bele a földet olyan ügyességgel, hogy aki nem járatos benne, soha észre nem veszi, hogy a buba nevelve van. Igy furfangoskodnak is ott, ahol lehet, mert ez szokás. Mikor a csángókat haza hozták Moldvából, kubikosmunkát adtak nekik, hogy keresetük legyen. Ahhoz tanitó kellett, adtak is melléjük öreg kubikosokat, akik legelső sorban arra tanitották meg az atyafiakat, hogy mint kell nevelni a bubát és csak azután fogtak a mesterség egyéb tudományához. — Nem valami jeles dolog, de nekük is van furfangban részük, mikor becsapódnak. Elviszik messze vidékre, munkahely gyanánt jó földet igérnek, ahhoz képest alkudnak s amint oda ér, látja, hogy be van csapva. Vagy agyagos a föld, vagy kavicsos, de hát hiába, most már hogy jöjjön onnan a messzből vissza? Nem lehet. Csak vágja hát ásójával a földet és

szótlan munkájában az esze azon jár, hogy ennek az ásónak az élét más helyre is bele tudná vágni.

Ilyenkor lassú mozgások támadnak köztük és összesúgnak a gödörgazdák. Munkájuk, mely ugy folyik, mintha gép végezné, lassubb. Az arczok elkomorodnak és más munkásokkal, kik nem kebelbeliek, hamar összekapnak az emberek. A nehéz hangulatot észre lehet venni. Mint ezuttal is, mikor nem oda messze vannak Galiczíában, Romániában, vagy Boszniában, ahova vasuti töltést épiteni viszik őket, hanem itthon épitik a gátat a viz ellen. Azok a magas, széles töltések, amik a Tisza partján végig huzódnak, mind az ő munkájuk végtől végig.

Mint nagy lomha kigyók fekszenek esztendőkön át a parton anélkül, hogy valami hasznukat lehetne látni. Oldalaikra oda rakva a sok karó, a rőzse, a szalma, hombárokban áll a tömérdek zsák és semmi látszatja nincsen annak, hogy ezek valamire kellenének. A viz messze van a töltések lábától tul a füzeseken, mélyen alant az árkában, hogy a fák közül még a gőzhajó kéménye is alig látszik ki, ha arra megy. Igy áll esztendőkön át az elhagyott várfal. Párját, a túlsó oldalról valót, nem is látni, szürkeségbe vesző fűzfák takarják. Nagy néha egy kocsi vagy nehéz ökrös szekér megy a túlsó oldalon s úgy látszik, mintha a fák hegyein mozogna. Körül, a messzeségben tornyok látszanak, a sík, lapos táblán meg gőzmalmok kéményei füstölögnek igen távol. Közelebb óriás vetések, néhány ér a zsilipekkel, itt-ott egy nádas, megmaradva a régi világból. Ami élő mozgás látszik, csak abban van, ott szárcsák, kacsák és vízibúvár vöcskök laknak.

Mignem aztán egyszer játékos kedve támad a víznek és nagy sokaságban kezdenek úszni lefelé hallgatag tömegei. Honnan jön az a sok? Ha eddig volt, hol rejtőzött esztendőkön át? A víz a kérdésekre nem felel, csak elhagyja medrét és bemegy a fűzfák alá lakni. Azután a töltés lábához ér s rajta emelkedik. Most már nem csendes, inkább beszél: zúg a fák koronái között. És oly gyorsan folyik, hogy nagyon, de azért a lefolyt helyébe újból jön másik és szőke színe olykor haragos barna. A föld fölé épített csatorna ilyenkor a két töltés köze s lent a mélyben virágzó föld, a tanyák s oda messze falvak és városok . . . Az a kérdés, hogy van megcsinálva a töltés. Ha rosszul, akkor kitörik az oldala és hamarosan temető lesz minden. Városokban, falvakban peregni kezdenek a dobok, közerők haladnak kifelé és kocsikon viszik sebesen a kubikos népet. Gyors és nehéz munka áll be a töltésen. Karóznak, magasítanak, erősítenek. Két-három sor karót meghág a víz, elviszi a rőzsét és mossa a töltést; akkor újból jön a negyedik sor karó. Egy hét előtt innen a töltésről még nagyon szép akácerdőt láthattál, amint enyhe színével kivált a haragos-zöld vetések közül. Most ha keresed, nem látod, a helye üresen és kopáran áll: az erdőt elvitték karónak s talán azt sem kérdezték, hogy kié.

Nincs úr. Senki sem úr, csak a kubikos meg a mérnök. Van ott katonaság is, amely távol falvakból és tanyák közül odahajtotta a munkaerőt, de az csak mellékes munkára való. A kubikos rangban előlép, a kétkézi munkásból kiválik a mesterember. Már

nemcsak az izmai erejénél fogva több, mint más, hanem az értelménél fogva is. Ő látja meg legelsőbb a szivárgást vagy ama veszedelmességet, mikor a nagy lomha töltés arra készül, hogy néhány ölnyire elcsússzon a helyéről. Nem ismeri az éjjelt, nem a nappalt, sárban és esőben áll, áztatja az átcsapó hullám s munkaközben szárad meg rajta a ruha. Nem birná azt meg más, csak ő, aki tavasztól őszig szabad ég alatt táboroz. Mérges daccal feszül neki a dolognak; ha kérdik, csak morog s úgy áll fogai között a kurta pipa, mintha a világot akarná fenyegetni vele; egyik szerszámot csak azért teszi le, hogy fölkapja a másikat. Pedig hát mit neki ez az egész tájék s mit neki az a nép, amely már elfáradva, kétségbeesett közönnyel áll?

A morgás végighalad a töltésen. A mérnökök sejtik, hogy valami készül, de még nem tudják: mi. Egy gödörgazda azt kiáltja a töltés tetejéről:

— Huja!

A bokorba tartozó emberek megállnak. Aki tolta épp fölfelé a járón a talicskát, annak a közepén ott hagyja. Az ásókat belevágják a földbe. És sorban, mint valamely elrontott sortűz ropogása, hallatszanak a kemény, rekedt szavak:

— Huja!

— Huja!

A munka zaja után ijesztő nyugalom áll be. A tengernyire nőtt folyó, amelynek nem látni a túlsó oldalát, kavarog, szálfákat vagdos a töltéshez és átdobálja rajta a hullámait a kitépett karókkal együtt. Már nagyon mérges. Csupa sár az egész töltés, mert hisz a háta mögül is a szivárgó vízből hordták már a földet a tetejére. A végig sáros, csatakos alakból, aki elősiet, aligha nézné ki valaki az urat, mert itt nem érnek rá ruhát váltani.

— Mi az, emberek, mi az? — kiáltja messziről. — Mi van itten?

Nem felel a kérdésre senki, csak egy gödörgazda mutat gúnyosan a sárga tengerre és azt mondja:

— Víz.

Hát az van csakugyan, sok. A túlsó partnak nyoma se látszik, az ártér fái mind eltüntek, a nagy folyózuhatagon itt-ott úszik egy házfedél, valamely parti csőszházból, amit elsodort. A végig nedves töltésen olykép veri át a szél a hullámot, hogy messziről fehér, röpködő vitorláknak látszanak. És úgy látszik (tévedés-e, nem-e?) hogy ez a hosszú sárhegy inogna. Ahol a szél nagyon nekifekszik a víznek és a parthoz nyomja, ott mintha tágulna a töltés. Mozog, mint a gyékényponyva, ha a szél veri.

— Hát mi bajuk van, hogy nem dolgoznak? — kérdezi a mérnök. — Hiszen úgy elszakad a töltés!

— El — hagyja rá egykedvűen a kubikosfőnök.

A többiek hallgatnak. A gödörgazda folytatja:

— Ha a víz mög nem száll, elszakad bizonyosan. Hiába itt már a munka, hiszen sárra sarat hányunk. Az ásó nyomán fölfakad mán a víz. Nézze csak uram itt-e, ahun most állunk, még

ma mögszakad a töltés. Lent a patkája már három hejjön el van repedve.

— Hát meg kell fogni — kiáltja a mérnök. — Dologra, mindenki oda! Van zsák, karó elég! Csak sebesen no, emberek!

— Csak lassan, — mondja a gödörgazda. — Dógozunk uram, amig csak át nem szakad a töltés. Ott löszünk rajta, pedig ha nem száll mög a víz az éjjel, valahun átszakad. Hisz úgy mozog már, mint mikor a kígyó csúszik.

— Hát mi a kívánságuk?

— Nem ögyéb, mint hogy most már hitelbe nem dógozunk. Nézze csak az úr — magyarázza az ember és odasereglenek a többiek — én abba vagyok beleállapodva a cimborákkal, hogy szombatig mán nem löszünk itten. Addig nem várhatunk a pézzel, mert ha elszakad a töltés, mindönki szétszalad amerre lát, oztán sönki se fizet ki bennünket.

— Dehogy nem — szól a mérnök.

— Nono — felel nyugodtan az ember — mink mán jártunk úgy. Hát most azt akarjuk, hogy ami kubik eddig vót a hétön, fizesse ki mingyár. Ezöntúl mög nincsen kubik, hanem napszámba mén a munka fejenkint.

Keserűen felel a mérnök a bocskoros embernek:

— Persze, aki meg van szorulva, azzal könnyű így beszélni.

Kissé zavarodottan védekezik a gödörgazda:

— Szögényök vagyunk . . . Aztán máskor is jártunk mán úgy . . .

Halad a töltésen errefelé egy másik sáros úrforma alak, egy katonatiszt. A kirendelt fegyveres erő parancsnoka, aki most vizitálja az őrseit. Nagy, hatalmas, nyers őszinteségű ember, ha akrobatának menne, bizonyára jobban élne, mint hogy most itt a töltésen csatangol és három hete nem látott borbélyt. Maga iránt semmi elővigyázattal nincs, még őrt sem járat a háta mögött s ha a karóhordó szekér elakad, odamegy segíteni, hogy kirántsa a sárból. Megszerette már mind az itt dolgozó ember, hozzá a szörnyű erejével, hatalmas hangjával is imponál.

— Hát itt mi van? — kérdezi, ahogy odaér.

Mondani kezdené a gödrösgazda, de a mérnök a szavába vág és elmondja a bajt.

— Ebben igazuk van — véli a főhadnagy. — Hát nem birsz most pénzt adni nekik?

— Nem.

— Nincsen? — kérdezi ez leverten.

— Dehogy nincsen — mondja mérgesen a mérnök — van itt tíz darab ezres, de mindet ezresben küldték ide az okosak. Hát hol váltsam én most föl itten?

— Hát a többi szakaszon?

— Nem tudom. Ha van apróbb pénzük, úgy sem adják ide, mert nekik is kell.

A bocskoros, sáros alakok egyre hangosabban beszélnek, hogy mi lesz? Lesz vagy nem lesz? A gödörgazda rögtön hátrafordul és csöndet int, de már az ő szava nem sokat ér.

— Adj ide három négy ezrest — mondja a katona. — Más itt nem segít.

— Hát a katonaság? — kérdezi a mérnök.

— Az én tizenöt emberem két mérföldnyire van egymástól. A kényszer különben sem használ, több kárt tehet a kubikos, mint hasznot, ha akar.

S az ezrest lobogtatva a kezében, odalép a tiszt az ásós, csákányos kubikosok közé.

— Nem lehet fizetni, emberek — mondja. — Nincs aprópénz. Hanem pénz van, itt az ezresbankó, de van még több is. Mindenki láthatja, hogy itt nincs trafikos bolt, ahol váltanának.

— No, az nincs, — szólnak a tömegből.

— Hát itt a pénzük nálam, a mérnök úr ideadta nekem. Akármi lesz a töltéssel, a pénzüket nálam mindig megtalálják. Megbíznak-e bennem hát, mi?

— Honné! Mög hát! — hallatszik mindenfelől, csak a gödörgazda szól:

— Hanem . . .

— No?

— Ha elszakad a tőtés, ami hummink itt vesz, mögfizetik-e?

A főhadnagy rámutat a pénzre:

— Az is itt van benne.

— Hát akkor gyerünk — int az embereknek a gödörgazda és mennek a bocskorosok mind vissza az elhagyott munkához. Kopog a nehéz furkó a karókon, nyikorog az ázott talicska és ásós emberek keresik a töltés háta mögött, hogy hol lehetne még egy kis száraz földet találni. Mérik a vizet szinte percenkint, hogy megszáll-e, de nem száll. Nem az az idő ez, mikor a víz egyszerre apadni kezdjen csak úgy magamagától, hanem apadna, ha a túlsó parton szakadna le a töltés. De ott bizonyosan különben áll, mint itt; itt pedig már olyan, mintha gyerekkéz építette volna játékból. Néz végig kanyargó vonalán fölfelé a gödörgazda, mint aki biztos benne, hogy ami késik, nem múlik.

— Ahun-a! — mondja.

Jól föntesen, a kis nyárfaerdőn túl ketté vált a töltés és valami nagy darab sárgaság omlik be a zöld mezőre. Az a víz és a hirtelen beálló csönben hallatszik a harsogása, amint tépi és szaggatja a partot. Hát most már csakugyan huja mindennek, már nincs többé veszedelem, mert már megvan a baj, amin senkisem segíthet többé semmiféle hatalommal. Csak majd hátul, messze bent a vidéken, ahol egy kicsit magasodni kezd a táj, csinálhat nyúlgátat a nép, ha ért hozzá. A kubikos társaság sietve szedi össze a cókmókját s mindent a talicskába rakván, megindulnak a töltésen, hogy valahol róla letérjenek. Sürgős dolog ez, mert ha előttük is elszakad a töltés, fogva maradnak. Lent a mezőkön kocsik vágtatnak a mérnökökkel, lovas zsandárok nagyon sebesen mennek a falvak felé s egyfelől már hallatszik is, hogy verik félre a harangot. A főhadnagy hol siet, hol szalad, a töltésen szedegetve össze a legényeit. Elhagyja a kubikosokat, mert nehéz a sárban a talicska; de az elhagyás azért nem baj, mert a pénzzel

azért majd megtalálják, ha máshol nem: otthon.

— Hát megjövendölte kend! — szólt a gödörgazdának, amint mellette elmegy.

A rövid pipaszár mögül csendesen feleli az ember, tolva a talicskát:

— Nem először látok én ilyent, uram.

A víz elég gyorsan terül, látszik a csillogása a fiatal vetés közt, amit most már hiába vetettek. Persze, ilyenkor nem tudni még, hogy meddig jut el, mert ha egyszer a mély helyeket megtöltötte, azután lassan halad. Mint mondani szokás: legel, mert éppen olyan a haladása, mint a legelő állaté. Hanem ahol ér van vagy árok, azon nagyon messze elszalad hirtelen, hogy aztán a végén kiöntsön.

A gödörgazda megáll és azt mondja a társaknak:

— Majd ebbe a faluba mönnyünk le.

Bólintanak rá, hogy jól van és libasorban a talicskák újból megindulnak. Amint a töltésen lekanyarodnak, látják, hogy az árkok vize sárga, a falu laposabb oldalán mozog már a nép, a kétségbeesés erejével rakva a gátat. A toronyban kongatnak. A talicskaszíj melledzőjének erősebben feszül neki a gödörgazda.

— Ügyeközzünk embörök, ügyeközzünk.

Oda igyekeznek a tetthelyre. Hát ott csakugyan baj van, mert ha azt a kis darabot gáttal el nem kerítik, a falu közepéig beszalad a víz és itt szélrül a templomot mindjárt elviszi. Hányják a földet, ahogy lehet, szakajtóval és istállós talicskával dolgoznak. Ott van már a főhadnagy is a legényekkel. A legények a háztetőkön vannak, dobálják és hordják lefelé a nádat, a főhadnagy egy-egy rántással egész kerítésdarabokat tépdel ki és veti a gát elébe palánknak. De csak erősebb a víz, mert a nyomás egyre nagyobb s a laza kis földgát a közepén enged. A támadt nyíláson szökve fut át az ár és sikoltoz az asszonynép és szomorú némasággal áll a férfi. Két hatalmas karjával magához ránt két katonát a főhadnagy és a nyílásba ugrik velük. A kubikos-csapat odaért és nagyot ordít a gödörgazda:

— Embörök!

Egyszerre lefordul a talicskáról a suba, a gyékény és a vízelfogás paraszti tudósai vetik hirtelen latba karjaik erejét. Gyékényt borítanak előbb a derékig vízben állók elé, más felekezet a földet teremti oda nagy gyorsasággal, a harmadik csapat a templomkerítésből kapja le a rácsos kaput és gyékénnyel borítva letámasztván, mögéje földdel dolgozik.

— No! — mondja a gödörgazda büszkén, mikor kész a tudomány és betömték a szakadást.

Segítenek még, ahol jónak mutatkozik, azután azt mondja a gödörgazda a főhadnagynak:

— Uram, elázott-e pénzünk?

— Nem ázott az — felel a tiszt — csak derékig ért a víz.

— Akkor fizessön ki, uram, aztán hagy mönnyünk. Nincs mán itt nekünk mit keresni.

A bocskorosok is körülállják, hogy de bizony csak jó lesz most már, ha pénzüket kiadják.

— Jól van — mondja amaz és megindul azon vizesen — talán csak tud itt valaki váltani, gyerünk a községházához. Hanem én azt sem tudom, mi fizetés jár maguknak.

— Majd tudom én — felel a gödörgazda. — A kubikot most mán úgy se löhet számítani, hát napszám jár. Három egész nap napszám: hétfő, kedd, szerda, mög mára röggel kilenc óráig egy fertáj napszám. Fejenkint ez esik.

— És az a munka, amit itt csináltak?

A gödörgazda nemet int.

— Az nem számos — mondja. — Nem uraknak történt.

A bocskorosok bólintanak rá, hogy ez valóban úgy van.

Tömörkény István

Szovjetoroszország katonai ereje

(M. Werner könyve után)

Minél nagyobb egy állam katonai ereje, annál súlyosabb a szava, nagyobb a tekintélye és annál nagyobb sikereket érhet el, legyenek azok akár gazdasági akár politikai természetűek.

A katonai erő a gazdaságon és az embertartalékon nyugszik. A nyersanyagszükséglet biztosítása, az ipar, főleg a háborús ipar könnyű mozgósíthatósága; jól kiképzett katonai tartalék, a hadsereg részére szükséges nyersanyag- és felszereléskészletek felhalmozása, korszerű fegyverzet és minél magasabb úgynevezett békelétszám lebeg minden ország vezető politikusának szemei előtt, mivel ezektől a tényezőktől függ egy ország katonai ereje. Ahol mindezek a tényezők megvannak, ott már közel járnak a katonai telitettséghez, vagyis a katonai fejlődés irama mind lassúbbá válik és egy bizonyos idő múltán megáll. Németország és Oroszország a háború előtt már közel jártak ehhez az állapothoz, csak amíg a Szovjet kimeríthetetlen nyersanyagforrásokkal és fejlett iparral rendelkezik, addig Németország magas szinten álló militarizált ipara részére nem talál elég nyersanyagot belföldön.

Oroszország katonai erejéről eddig körülbelül semmi határozottat sem tudtunk. Ennek főoka a különböző előítéletek mellett az, hogy a sajtó szinte légmentesen elzárkózott az onnan jövő jelentések elől. Így, ha a Szovjet katonai erejéről van szó, az emberek szívesen hasonlítják össze a cári hadsereggel, vagy az orosz polgárháborúkban résztvett szovjetcsapatokkal. Ez az összehasonlítás azonban nagyon sántít. Ahogy az ötéves tervek megváltoztatták az ország gazdasági felépítését, ugyanígy megváltozott azóta a szovjet haderő is. Minden két évben egy más tipusú fegyveres erő képét adja.

A forradalom után 1924—1928-ig átszervezték az egész Szovjet hadsereget. Kiépítették a katonai keretet, új előírásokat vezettek be, nagyszámú tiszti iskolával hálózták be az egész országot úgy, hogy a Szovjetunió szervezetileg teljesen korszerű hadsereggel rendelkezett már az ipari fejlődés megindulása előtt. 1930 után

kezdődik az ipari fellendüléssel, hadtehnikai fejlődésének gyors emelkedése: a hadsereg gépesítése és modern fegyverekkel való ellátása, az ötéves tervekkel kapcsolatban. 1933-ban a francia katonai szakértők már érdemesnek tartják egy kölcsönös segélynyújtási egyezmény megkötését a Szovjet-Unióval. Ebben az időben kötöte meg Benes a cseh-szovjet kölcsönös segélynyújtási egyezményt.

A franciák szerint az Orosz haderő már 1932-ben elérte az európai fegyverkezés szintjét. Pierre Cot francia légügyi miniszter moszkvai látogatása után kijelentette, hogy az orosz légihaderő utólérte a franciát és sok tekintetben el is hagyta (az akkori francia légihaderő volt a legerősebb Európában).

1933—1934-ig a fegyverkezés emelkedése tovább tart. A katonai béke létszámot 562 ezer emberről 900 ezer főre emelik és mindjobban mehanizálják. A hadsereg 50% könnyű és nehézipari specialistából állt, akik a gépesített fegyvernemekhez voltak beosztva. Ennek óriási jelentősége van, mivel a gépesített csapatoknak nagyszámú szakképzett tehnikusra van szükségük. A szovjet haderő 1935-ben hatalmas gépkocsi parkot kapott, melynek ereje 10 millió lóerőt képviselt.

Fogalmat alkothatunk a fejlődés méreteiről, ha a fegyverkezés emelkedését figyeljük. 1931—1935 a könnyű harcikocsik 2500%-al, a középnagyságú harcikocsik 750%-al, a gépfegyverek 200%-al, a tűzérség 200%-al, tankelhárító és harcikocsiágyúk 450%-al, a légihaderő pedig 330%-al emelkedett. A francia, német és svéd katonai szakértők egybehangzó véleménye szerint 1935-ben a szovjet légihaderő 4—5 ezer elsővonalbeli géppel rendelkezett. Ez a szám minimális, mivel az 1935 május 1-i ünnepségek alkalmával Oroszország hat városa felett több mint háromezer katonai repülőgép szállt el. Ugyanebben az évben Guderian a német páncélos osztagok parancsnoka tízezerre becsüli a szovjet harcikocsik számát. Ezek szerint a szovjet haderő már 1935-ben az első helyet foglalta el, a franciát régen maga mögött hagyva. Németország még nem bírta behozni előnyét, mivel az oroszok előbb kezdtek fegyverkezni. Ha a Szovjetunió hadügyi költségvetését figyeljük szembetűnik az állandó szinte szédületes emelkedés, ami a fejlődés arányainak hű kifejezője. A Szovjetek hadügyi kiadásai, milliárd rubelekben:

1933	*1934*	*1935*	*1936*	*1937*	*1938*	*1939*	*1940*
1,5	5,0	8,0	14,8	22,4	34,0	41,0	57,0

Tehát az 1937—1940-ig terjedő időszakban az 1933—1936-ig kiadott összegnek ötszörösét adták ki hadügyi célokra.

A hedsereg béke létszámát 1935-ben ismét emelik, 940 ezerről 1 millió 300 ezer főre. A létszám emelése miatt 35%—40%-al emelni kellett a hadsereg felszerelését. Ezzel a csapatok nagytömegű korszerű fegyvert és felszerelést kaptak.

1935—1938-ig megkétszereződött a két legfontosabb modern fegyver, a repülőgépek és harcikocsik száma. Így 1939 elején 10 ezer repülőgéppel és 20 ezer harcikocsival rendelkezett az orosz

haderő. Bülow német ezredes szerint a szovjet tűzérség kétszer erősebb a németekénél, melynek legnagyobb részét gépesítették. Ezeket az eredményeket igen fejlett, központosított iparával és tervszerű termelésével érte el, melyet belföldi nyersanyaggal láthat el.

Lovassága olyan erőt képvisel, mint a német, francia, japán és olasz lovasság együttvéve. Ezt a fegyvernemet egyedül Oroszország használja ilyen óriási arányokban, mely a légihaderővel, tankegységekkel és motorizált osztagokkal együttműködve óriási támadóerőt képvisel. A hadsereg motorizálását nagymértékben hajtották végre. A tankok mellett használatban levő 250 ezer traktorral és 175 ezer katonai autóval messze maga mögött hagyja az európai katonai nagyhatalmakat.

A fölszerelés anyaga, idegen katonai szakértők véleménye szerint, elsőrendű. Paul Reynaud, mostani francia miniszterelnök így nyilatkozik a spanyol polgárháborúban kipróbált szovjet tankokról: „az olasz FIAT gyártmányú háromtonnás harcikocsik sokkal gyöngébbek az orosz T 26 és T 28 típusú gépeknél. A németek, akik szintén harcbavetették egynéhány gyártmányukat ugyanezeket a következtetéseket vonták le." (Paul Reynaud: „Le problème militaire francaise") A Finn-Szovjet háborúban pedig fényesen bebizonyosodott az orosz gépek és felszerelés elsőrendűsége. Az orosz haderő 15 napos offenzivájával áttörte a finn erődvonalat, a rendkivül nehéz terep és szinte elképzelhetetlen hideg ellenére. Márpedig ilyen nehéz körülmények között és ilyen rövid idő alatt kicsikarni a döntést csak elsőrendű anyaggal és jól kiképzett haderővel lehetséges.

Háborús iparának teljesítőképességére jellemző a repülőgépgyártás magas színvonala. A francia légügyi küldöttség Szovjetoroszország öt legnagyobb repülőgépgyárában tett látogatása után beszámolt a francia parlamentben küldetése eredményeiről. Ezek szerint Oroszország öt repülőgépmotor-, váz- és alkatrészelőállító gyára évente ötzer repülőgépet termel. Ha tekintetbe vesszük Pierre Cot kijelentését, mely szerint a repölőgépgyártás egy ország iparának próbaköve, fogalmat alkothatunk a Szovjet hadiipar fejlettségének magas fokáról. Különböző nemzetiségű katonai szakértők véleménye szerint az orosz gépek elsőrendű teljesítőképességűek. Gépeik kiváló minőségét és repülőik kiválóságát magassági, leszállásnélküli és körrepülési rekordjaik bizonyítják. 1937-ben Gromov és Cskalov leszállás nélkül tette meg az Északi sarkon keresztül vezető utat Moszkvától az Egyesült Államokig.

Iparát könnyen lehet mozgósítani háború esetén, mivel a termelés tervszerű és irányítása központosított.

A szovjet hadiipar magas teljesítőképességének értékét emeli az a tény, hogy iparát belföldi nyersanyagokkal láthatja el. Így teljesen függetlenítette magát a külföld közvetlen vagy közvetett támogatásától és ezzel együtt annak befolyásától. Az önellátás kérdése itt nem okozott különösebb gondot, mivel csak az ország természeti adottságait kellett tehnikailag tökéletesíteni. A

hadsereg támadó erejét pedig emeli nagyméretű naftatermelése, mely lehetővé teszi számára motorizált- és légihadereje fűtőanyagellátásának zavartalanságát.

A szovjethaderő embertartalékja szinte kimerithetetlen. Ebben a tekintetben a többi katonai hatalmak messze elmaradnak tőle. Emberanyagának kiképzése, francia katonai szakértők kijelentését idézve 1937-ben a Minszk mellett megtartott hadgyakorlatok után, kitűnő úgy a hadvezetés, mint a csapatok kiképzése, valamint a katonák szívóssága és a harcieszközök anyagának minősége a lehető legjobb — legkielégítőbb.

A kiképzés két évig tart a rendes katonai kötelékekben. 1936-ig nem részesült rendes kiképzésben a korosztályok teljes létszáma. Ez év után azonban fokozatosan emelték a rendes kiképzésben részesülők számát. Az utólagos kiképzés sokal hosszabb ideig tart és alaposabban történik mint a nyugati hadseregekben. Így 1939 végén a szovjethaderő 4 millió 700 ezer főnyi elitcsapattal, 5 millió főnyi második vonalbeli és 6 millió harmadik vonalbeli haderővel rendelkezett. Ez tehát összesen majdnem 16 millió kiképzett tartalékot jelent.

A tisztikar egészen fiatal emberekből áll, akik a nagyszámú tisztiiskolákban nyernek alapos kiképzést. A tisztiiskolák évente 40 ezer fiatal magas képesítésű tisztet bocsátanak ki, tehát összesen annyit mint amennyivel a régi Reichswehr rendelkezett. Pierre Cot kijelentései szerint a szovjet tisztek elsőrendű kiképzésük mellett széleskörű általános műveltséggel rendelkeznek. Általában energikusak, műveltek és fegyelmezettek. A tisztek átlagos életkora 25—40 év között mozog. Jellemző, hogy az urali katonai körzet vezetője Gajlit, a környék legjobb sportemberei közé tartozott. Általános elv, hogy a tiszt nem követelhet nagyobb teljesítményt katonájától mint amennyire maga is képes, ez pedig csak úgy lehetséges, ha a tiszt fizikailag erős, fiatal és kitartó. — Helytelen az a nézet mintha a szovjet hadsereg értéke csökkent volna az 1937—1938. évi tisztikari tisztogatás után. A modern hadsereg egy személynélküli szervezet mely bizonyos létszám-veszteség után is harcképes. Különben pedig a tisztogatással kapcsolatban aránylag kevés tiszt esett ki a hadsereg kötelékéből. A szovjet stratégiát pedig objektív körülmények határozzák meg ugy, hogy személyi változások nem befolyásolják a hadvezetést.

Az orosz hadsereg egyedüli gyönge pontja a vasúti- és országúthálózat gyérsége. Ezen a téren azonban az utóbbi időkben nagy erőfeszítések történtek. A nyugatoroszországi sűrű vasút- és országúthálózattal szemben (ahonnan különben a támadás legnagyobb veszélye fenyegetheti) az ország többi részeiben elég elmaradott a közlekedés.

A hadsereg nem csak katonai kiképzésben részesül, hanem gondoskodnak általános műveltségének emeléséről és politikai neveléséről is. Így bizonyos világszemléletet nyernek. Nagyszámú

iskola és könyvtár áll rendelkezésükre melyekben szellemileg kifejlődhetnek, tovább képezhetik magukat. A párt teljesen behálózta a hadsereget úgy, hogy felügyelete alatt tartja és politikailag irányítja azt. Kezében tartja az ország véderejét és minden körülmény között számíthatnak fegyveres segítségre. Az emigrációban élő Pjatnicki ezredes szerint nagyon naív az a felfogás, hogy az általános elégedetlenség lázadás formájában törhetne ki.

Az ördög és a paraszt egyezsége

(Mese)

Egyezségre lépett a paraszttal az ördög; fekete feje volt az ördögnek, piros nyelve és két apró szarv nőtt a homlokából kifelé.

Szegény volt a paraszt. földjei se voltak; a másoknak végzett munkák sovány bérén tengette az életét családjával.

Az ördög nagy úr volt, egy egész határnyi földje volt, ijesztő nagy pusztaság, amelyik semmi hasznot nem hozott senkinek.

Az ördög birtoka körül mindenütt szépen rendezett földművesüzemek ásítoztak elő a barázdák közül és ezeknek a nézésében az ördög rájött arra hogy azért szegény ördög ő, mert haszna nincsen, annak dacára, hogy határnyi föld az övé.

Éhes lett a haszonra; a szomszéd birtokosokat kérdezgette és így tudta meg, hogy a hasznot úgy éri el az ember, ha dolgozik, de nagyobb hasznot ér el, ha dolgoztat.

Ezért lépett egyezségre az ördög a paraszttal, a nagyobb haszonért, amelyik az ő nagy nyereségvágyát megcsiklandozta.

Nem értett az ördög a földműveléshez és az agyafúrt paraszt kijátszotta, amint az mesémből kiviláglik a nap fényire.

Az első év egyezségét úgy kötötték meg, hogy a paraszt bérbe kap egy darab földet, amit megművelni köteles, hogy termés teremjen rajta,

a termésen aztán megosztozik az ördöggel: a paraszté a termesztett növény földben levő vége,

az ördögé pedig a földfölötti rész, ami ásítozik és ring a napban, a szellőben, amely hullámosan zizegeti.

Elfogadta a paraszt a furcsa egyezséget, amelyik látszólag pofonütve játszaná ki, ha nem érti meg valaki, hogy agyafúrt utak vannak.

Agyafurt utak vannak, amelyeken lassan elballag minden röhögve, amikor más azt hiszi, hogy sírva fakad és összerogy.

Krumplit ültetett a paraszt az ördög földjén; hatalmas nagy krumplikat termesztett: húszsoros magot kapott vissza a szűz földtől.

Az ördög, aki nem értett a parasztgazdálkodáshoz, belátta, hogy hasznot nem érhet el, ha az egyezség érvényben marad.

A következő évben másikat kötött, amelyiknek a főbb pontja az volt, hogy a paraszté a termés földfeletti, az ördögé a termés földalatti része.

Ebben az évben buzát vetett a paraszt és megint ő nyert, mert a föld fölött értek piros acélossá a kalászok a nyári naptól és a földbeölt parasztmunka eredményekép.

Az ördög dühösen ásítozott, a hasznot nem érte el és belátta, hogy agyafúrt paraszti ész kergeti ahová akarja.

A harmadik évben ő akart agyafúrt lenni és az egyezségben azt kötötte ki, hogy a föld termését a következőképpen osztják meg:

a termény alsó része és a felső része az ördögé legyen, akié a föld, a paraszté a termény közepe legyen, amiért a munkáját beleölte.

Kukoricát vetett a paraszt és leszedte a csöveket, mert középütt nőttek azok és a rászedett ördög dühösen toporzékolt.

Műveletlen földjeit műveletlenül hagyta; — hogy agyafúrt utak miatt hasznot nem ért el, nem tűrhette, hogy másnak legyen haszna: az egyezséget a parasztnak felmondta.

Nagy dühösen ragadta meg és a pokolba cipelte, mert becsapta és a hasznát nem engedte: égjen el!

és utódjai is így gondolkoznak, amikor nélkülözni hagyják a szegényt, akinek megélhetése nekik kevesebb hasznot jelentene.

Sellyey József

Figyelő

Emberek, akik túlkorán jöttek a világra

Kaluga, kormányzósági városka végén, kis faházikóban élt egy nagyothalló gimnáziumi tanár. Padlásszobája ablaka jóval éjfél után is világos még. Itt ül a tanár és dolgozik. De nem az iskolai dolgozatok felett ül, hanem rajzok és számítások felett; egy tanulmányon dolgozik.

Egy olyan vonat feltalálásán dolgozik, mely óriási sebességgel, sinek nélkül szalad. Közben közvetlen közelében, a Kaluga utcáin felgyülemlett szemétben süllyednek el a kocsik, a kerekek meg a kivájt kátyúkban törnek össze.

Egy olyan kormányozható, teljes fém léghajó feltalálásán dolgozik, melyen ezer utas részére van hely. Közben Kaluga egy közönséges villanyoson is elcsodálkozott volna. Kiszámít egy rakétát, melyen az egyik égi testtől a másikig, p. o. a Földtől a Holdig lehet repülni. Közben az ujságok egy közönséges léggömb felszállásáról, mely „nagyszámú közönség jelenlétében ment végbe", hatalmas cikkekben számolnak be, mint roppant fontos eseményről.

De a tanár nemcsak feltaláló, könyveket is ír.

Arról ír, hogy „úgy a földön, mint a többi égitesten a rendet helyre kell állítani". Azt írja, hogy „a föld egy sivatag" és a föld csak akkor szűnik meg sivatag lenni, amikor „az ember

a föld, az óceán, a levegő, az időjárás, a növények és a saját urává vált".

Még azok az emberek is, akik közvetlen környezetéhez tartoznak, azon a véleményen vannak, hogy „rossz időben, túl korán jött a világra". Kéziratai a szerkesztőségekben elvesznek, rajzai meddőn feküsznek az irattárakban, tervrajzait a tehnikai társaságok visszautasítják.

Könyveit ő adja ki egyedül.

Minden könyve „A szerző kiadásában" jelenik meg. A könyvön ott áll francia és orosz nyelven a szerző címe:

„Oroszország, Kaluga, Ziolkowski."

A cím a barátoknak és elvtársaknak szól, ha vannak ilyenek valahol a földkerekségén.

*

És nem messze Kalugától, Koslov járási városban élt egy másik ember, aki szintén „túl korán jött a világra", egy volt vasúti órafelügyelő.

Különös ember: felmondta az állását, eladta az apjától örökölt házat, egész megtakarított vagyonkáját odaadta egy kis gyümölcsfaiskoláért és körte, meg almafái közé, egy lugasszerű házikóban telepedett le.

Mért tette ezt?

Nem azért, hogy körtékkel és almákkal kereskedjen, hanem hogy az orosz kertészetet átalakítsa.

Koslov lakói nagyon különösnek találhatták nézeteit.

Kifogásolta, hogy gyümölcskertjeik oly szegényesek, hogy félvad, néha egészen vad erdei fák nőnek bennük éspedig majd mindenütt ugyanazok a fajták. Csak elvétve lehetett egy-egy földbirtokos melegházában néhány finom, gyengécske külföldi nemes-gyümölcs fajtákat találni. De ezeket, amint átültették őket a kertbe, betegeskedni kezdtek és nemsokára elpusztultak.

A volt vasúti órafelügyelő merész célt tűzött ki magának: a hires külföldi gyümölcsök, mint a Reinette, Bellefleurs, Kandil, Royale szépségét elvenni és ezeknek tulajdonságát a középorosz, szerény, aliggondozott fajták ellentálló képeségével egyesíteni.

És Koslov melletti faiskolájában újabb és újabb, sohanemlétezett, sohanemlátott fák nőttek meg.

A koslovi kertész elvetette az „Ananas-Reinette" virágporát és megtermékenyítette vele az egyszerű „Antonowka" virágait. Az egyik mag megkapaszkodott és új fát adott, mely a „Slawjanka" nevet kapta.

Slawjanka az apjától, az Ananas-Reinette-től a gyengéd, nedvdús, jóízű, puha húst örökölte, „egyszerű" anyjától: a hideggel szembeni ellenállóképességet. Még öt fokos hideg sem ártott meg a virágoknak.

A kertész elővette a vad usszuri körtét, mely valahol a Távolkeleten van otthon és keresztezte vele a nemes, gyengéd

„Royale" körtét, mely egy virágcserépben nőtt nála. Öt csemete nőtt ki a magokból, öt körtetestvér.

Az első két testvér nem sokat ért, a harmadik már jobb volt, a negyedik még jobb, de az ötödik csemete volt a legjobb, a „Mitsurin-télikörte". Ennek a körtének a kertész a saját nevét adta. Őt, magát Mitsurinnak hívták.

A Mitsurin télikörte tizenegyedik életévében hozta az első gyümölcsöt: 25 hatalmas, jóízű körtét. Egy évvel később az ágakon annyi volt a körte, hogy egész a földig hajladoztak. Most nem 25, hanem 150 körte volt rajtuk. A Mitsurin-télikörte francia apjától örökölte a finom, gyengéd ízt, usszuri anyjától pedig nemcsak a hideggel szembeni ellenállást örökölte, de érzéketlenséget is a nyomással és ütődéssel szemben. Ezeket a körtéket, akár a burgonyát, pincében lehet elraktározni. Az összetört részek fölé parafaszerű réteg képződik és a körték nem rothadnak.

Ez a története az egyik Mitsurin-faiskolában kitenyésztett családnak. Számos ilyen családja volt. Bátor kézzel nyúlt a földkerekség minden vidékének gyümölcsfajtáihoz és keresztezte azokat, hogy meghonosítsa őket Oroszországban, hogy minden földmíves kertjében nedvdús, ízes gyümölcs teremjen.

Mitsurin kertjében békésen nőttek egymás mellett az „amerikaiak", „japánok", „perzsák" és „kínaiak" utódjai.

A Volgaszteppe vadcseresznyéjét keresztezte az Amerikából hozott pennsylvániai nemes-cseresznyével és nyert egy újfajta, kitűnő cseresznyét, az „Ideált".

De Mitsurin még merészebb dolgokat is keresztülvitt: keresztezte a cseresznyét a vadcseresznyével, a cseresznyét a varjútövissel, a vörös berkenyét a csipkerózsával, a vörös berkenyét a naspolyával és a kertjében új, idegenszerű gyümölcsök keletkeztek, amilyenek azelőtt sohasem léteztek a földön: az édes „Cerapadus" nehéz, édes-savanykás, a „Krassza Sewera" (Észak Szépsége) óriási, ízletes bogyói, az édes Granat-vörösberkenye nagy fürtjei . . . Ugyancsak megkisérelte az Antonowka-almát cseresznyével, szilvával, körtével, vörös berkenyével, ribiszkével, egressel keresztezni és kitenyésztett ilymódon néhány szokatlan kinézésű almát, ferde, szabálytalan magokkal. A nemrég megjelent könyvében beszél erről.

Évek és évtizedek múltak el. Mitsurin faiskolájában új, csodálatos növények láttak napvilágot. De a faiskola körül az élet a régi mederben haladt tovább. Mitsurin ritka fáitól néhány lépésnyire, éppúgy, mint azelőtt a savanyú „Antonowkák" és a fanyar „Tonkowjetkák" nőttek. Úgy látszott, hogy az országnak nincs szüksége Mitsurin munkájára, hogy ő is, akár Ziolkowski nagyon is korán jött a világra.

De jobb korán, mint későn a világra jönni. Jobb a jövő, mint a múlt emberének lenni. Az idő utolérte Mitsurint.

Ez akkor történt, amikor kitört a forradalom. Koslovba sürgöny jött Moszkvából Mitsurinhoz címezve:

„Az új növények kitenyésztésének kisérletei rendkivüli fontosságúak. Küldjön azonnal jelentést a Népbiztosok Tanácsa elnökének. Lenin."

Egyszerre az egész óriási birodalom részére fontos és szükséges lett Mitsurin munkája.

Mitsurin néhány ezer hektár nagyságú faiskolát kapott.

Mitsurin maga 1935. június 7-én halt meg. De munkája tovább él. Az ő faiskolája termeli ki a mitsurini fajtákat és küldi szét az országban a kisérleti állomásoknak. Magában a városban van egy főiskola a gyümölcstenyésztés részére. Mindkettő Mitsurin nevét viseli.

A „kertész" Mitsurinnál tucatszámra jártak tudósok az iskolába és támogatták őt munkájában.

És ma már nem beszélnek Mitsurinról, mint a koslovi kertészről, hanem Koslovról, mint Mitsurin városáról.

A város új nevet kapott, most Mitsurinszka.

Révész Illés

Ember és természet

A házasságról

A polgári társadalomban a házasságot illetőleg a „jó parti" eszménye uralkodik. Jó partiról álmodik a szülő, ha gyermekei jövőjére gondol, egyben pedig arra is törekszik, hogy gyermekei is „jó partik" legyenek, miután a házasságokat úgy is az égben kötik, a többin majd csak átsegit a jó isten.

A jóistennek rengeteg dolga van az emberekkel. Mindenki hozzá fohászkodik, főleg egy kis szerencséért, mert ez a kis szerencse többet ér a beretvánál is élesebb észnél és a legnagyobb szorgalomnál. És ha „jó partit" csinál az ember, kell ennél nagyobb szerencse? Jó helyre tette le a fejét. A filmek is ezer változatban hozták ki az elképzelhető legjobb megoldást, a jó házasságot.

Balgaság és tudatlanság lenne a részünkről, ha módosító törekvésekkel állanánk elő és arra vetemednénk, hogy ilyesmiket állítsunk: Ti emberek, ne hallgassatok többet a házasságközvetitőkre, se a szülőkre, egyedül a szivetekre hallgassatok a házasságkötésnél. A természet legszebb ajándéka a szerelem, mert egészséges és szép utódokról akar gondoskodni. De ti az érdekházasságokkal a sárba gyömöszölitek lelketeket, eladjátok magatokat és minden nap számotokra csak a rabság különböző változatait hozza. Rövid az emberi élet és ti ezt az életet egy „jó parti" kedvéért eladjátok. Késő öregségtekben is szorongó szívvel fogtok szerelmetekre gondolni, akit a zseb, a föld, az üzlet, az egzisztencia kedvéért elhagytatok és sohasem ismertétek meg az igazán boldog házasságot, mert megszegtétek a Természet törvényeit.

Nem, eszünk ágában sincs ilyesmit, vagy ehhez hasonlót hirdetni. Nem csak azért, mert céltalan lenne, hanem főleg azért, mert jól tud-

juk, hogy ez is, mint minden társadalmi jelenség gyökereivel mélyen belenyúl a belső szerkezetbe, a társadalmi alapokba. Ennek megváltozása nélkül pedig a felszini jelenséget sem változtathatjuk meg.

Mi is a házasság? Férfi és nő jogilag elismert (élethossziglani) együttélése. A válást mindenütt megnehezítik. A hangsúly a fenti meghatározásban, a „jogilag elismert"-en van és nem az együttélésen. Mert hiába él férfi és nő együtt száz esztendeig is, ha nem gondoskodtak az együttélés jogi elismeréséről, úgy ez nem házasság. Mi az oka annak, hogy mai társadalmunkban nem érvényesülnek a Természet törvényei? Mert a Természet törvényei szerint az együttélés magában véve házasság, melyet jogilag csak tagadni lehet.

De azért vannak törvények, hogy védjék azt a családot, melyet csak bizonyos jogi alakiságok mellett lehet házasságon keresztül alapítani. Mert a családnak nem az ember az alapja, hanem a vagyon. Végeredményben a törvények a vagyont védik az emberrel szemben. Milyen hatalma van a könyen beteljesíthető fenyegetésnek: „Kitagadlak a vagyonból!" És a felajzott szerelmi láz megjuhászkodva zsugorodik össze a jeges szavak zuhataga alatt. Pusztuljon az ember, de a szent vagyon, „amit véres verejtékkel" szereztem, vagy amit az ősök hősi karddal vágtak maguknak, nem arra való, hogy bárki kezére jusson. Ha akarsz, élj vele, de ide többet be nem teszed a lábad! . Folytassam? Minek? A vagyon szentsége megöli a természetet az emberben. És az apa, vagy anya boldogan hal meg, mert fia, vagy lánya azzal kötött házasságot akit ő szemelt ki neki.

Mi is az a „jó házasság?" A művelt világban ez egyet jelent a nagyhozományú lánnyal, a hozománnyal, melyet a férj kap, hogy az asszonyt eltartsa. Az ázsiai népeknél a kalümöt ismerték. A kalüm az az összeg, melyet a leendő férj fizetett a leányért, „amit" feleségül vett. Kéleten ugyanis az asszony végzi el az egész munkát és a férj a kalüm fejében feleségén kívül házi állatot is kapott az asszony személyében. Az asszony helyzetére eléggé rávilágit az a tény, hogy férje jelenlétében leülnie sem szabad. A nyugati népeknél nagyjában a férfi dolgozik, vagy mondjuk ő keresi meg a kenyeret és így az asszony az, aki a hozományt viszi. A férfi és nő gazdasági helyzete szolgáltat alapot itt a hozományhoz, ott a kalümhöz. Itt is ott is a szülők egy életen át gondban élnek, hogy mire itt lesz az ideje lányuknak hozományt, fiuknak kalümöt tudjanak adni és ezzel a házasságnak, melyet itt is, ott is az égben kötnek, bizonyos földi alapot biztosítsanak.

És ott fenn az égben millió és millió kis ember várja-várja, hogy megidézzék őket a földi életre, de jaj, nincs együtt a hozomány és nincs még meg a kalüm és hiába, az idézés nem jön, mert az együttélésből csak a jogi alakiságok betartása mellett lehet házasság. És oly nehéz ma házasságot kötni!

Pedig a természet elleni harchoz nagyon sok emberre van szükség. De a polgári társadalomban ezt a harcot csak olyan mértékben folytatják, amennyiben egyéni hasznot hozó. Az emberiség összérdekét nem látják és nem is akarják látni. Fontosabb a vagyon. Hiszen munkálkodásának célja a vagyonszerzés és ezért nem is olyan nagyon fontos a sok-sok millió emberkének megjelenése a földön. Ha pedig sürgetik is ezeknek megszületését, csak azért teszik, hogy a vagyon védelem és

szaporitás szolgálatába állíthassák őket, hogy minél nagyobbszámu hadseregre tegyenek szert.

Egyetlen állam van, ahol a házasság törvénye összhangban áll a természet torvenyeivel: a Szovjetunió. Itt az együttélés, együttélés. Akár megtartják az együttélők az a'aki rendelkezéseket, akár nem. De ismeretlen a hozomány és ismeretlen a kalüm is. Mert itt az ember fontos és nem a vagyon, és mert úgy a férfi, mint a nő minden pályán boldogulhat és nem kell félniök az öregség nyomort hozó, dermesztő látomásától. A „jó parti" fogalma ismeretlen, de megismerték az egyenjogu férfi és nő szerelmét. És csodák csodája: az égben várakozó emberkék millionyi hada évről-évro gyülekezőt tart a földön, hogy megnőve és megerősödve ők is folytassák a nagy harcot, melyet szüleik oly sok reménynyel kezdtek meg, a harcot a természet ellen. Ril

Film

Filmmüvészet a Szovjetunióban

A szovjet-film kollektív munka eredménye. Kollektív akaratta! és erőfeszítéssel született meg az új társadalmi rendben, melynek életében a művészet egyike a legfontosabb tényezőknek. Erejét a népből merítette és ez egyúttal sikereinek titka: a helyesen értelmezett és megvalósított népi, népnek szóló művészet. A szovjet-filmek eszmei és művészi ereje magas fokon áll. Azt, amit Hollywoodban rengeteg pénzzel és tökéletes technikai felkészültséggel nem tudtak elérni, elérték a Szovjetunióban a tömegek friss lendületével, az új művészetért, az új célért való lelkes tömegmunkával. Hollywoodban a legfontosabb a film üzleti része: a cél: minél többet keresni egy filmen és épp ezért a filmnek a lehető legrövidebb időn belül készen kell lenni. A Szovjetunióban a film, akár csak más művészi termék, az őszinte népi érzések, a jövőbe vetett végtelen bizakodás megnyilatkozása.

A szovjet-film virágzásának és lendületének megindítói Pudovkin, Eisenstein, Vertov, Eck és még sok más, kevésbbé ismert filmrendező Ezek a nevek még a néma filmek győzelmes idejéhez fűződnek. Ebben az időben csak keveseknek adatott meg, hogy az orosz művészetben gyönyörködjenek. Európa országai mereven elzárkóztak a szovjet-filmek előtt.

A legújabb szovjet-film már kilép a szűkebben vett politikai keretekből, a kirívó propaganda helyét a még bensőségesebb, mélyebb művészet vette át. Hatásának erejéből ezzel persze semmit sem vesztett, sőt a való élet reális levetítésével, igaz művészetével hatóereje csak fokozódott. A benne megmutatkozó határtalan népi teremtő erő és az újszerű, friss szellem csakhamar kiszorították a filmszínházakból az ismert nyugati filmgyárak termékeit. Különösen Hollywood érezte meg ezt a versenyt. Minden eszközt felhasználtak tehát a nyugatiak, hogy a „piacról" valamiképen kiszorítsák a szovjet-filmet. Az amerikaiak például megtették, hogy a Párisi filmszínházaknak ingyen adták filmeiket, csakhogy az „ázsiai" konkurrenciát letörjék. Az amerikaiak ezen kivül alkalmazták Eisensteint, a németek pedig Pudovkint, hogy kivonják őket az orosz filmgyártásból Azt hitték ugyanis, ha a kitűnő rendezőktől megfosztják az oroszokat, sokkal silányabbak lesznek a szovjet filmek és így könnyebb lesz őket kiszorítani.

Ezt a célt azonban nem érték el. A Szovjetunióban akkor már egészen új iskolája volt a filmnek. Ennek az iskolának élén fiatal

emberek állottak. A fejlődés továbbtartott. Davzsenko, Petrov, Alekszandrov és a Vaszilyev-testvérek voltak az új vezetők, akikhez azután a Berlinből visszatért Pudovkin is csatlakozott.

Davzsenko ma a szovjet-film központi és leghíresebb embere. Ukrán nemzeti kérdéssel foglalkozó filmeket rendezett a legmélyebb szociális tartalommal. A szovjet-film költőjének nevezik. Leghíresebb művei: „A föld", „Arzenál", „Iván" Davzsenko azelőtt karikaturista volt. Filmjeiben még most is kiérezni ezt. Az alapgondolatot markáns, rövid, kifejező vonásokban adja. Művei fenségesek és az összes szovjet-filmek között a legköltőibbek.

Egyik leghíresebb szovjet-mű a „Csapajev", állítólag Sztalin kedvenc filmje. Vaszilyev testvérek rendezése. A film a vörös és fehér csapatok harcának egyik részletét mutatja be. Csapajev írástudatlan muzsik, aki természetes képességei, hadvezetői tehetsége folytán a vörösök vezetője lesz. A film hatalmas tömegeket vonultat fel, dinamikája magával ragadó és ami a legkiemelkedőbb: végtelenül objektív. A fehérek épp olyan őszintén s bátran harcolnak és halnak meg eszméikért, mint a vörösök A fehér generális Bethowent szereti és mihelyt szerét teheti, szabad idejében a zongora mellé ül. Kitűnő katona és hadvezér, jószívű ember. A filmet Furmanov, a vörös hadsereg politikai megbizottjának adatai alapján készítették.

Alekszandrov, a könnyű, zenés filmekben specializálta magát. Ezek a filmek monumentalitásukkal az amerikai revű-filmekre emlékeztetnek. Csakhogy Alekszandrovnál a darab lényege sokkal komolyabb. „Kosztja pásztor" könnyű szatira, „A cirkusz" mélyebb problémákhoz nyúl, és a „Volga, Volga", — azok elbeszélése szerint, akik látták — „folyam, mely többé nem sír, de dalol."

A szovjet-film nagysikerű darabja még a Tolsztoj Alekszej regénye után készült „Nagy Péter". A filmet Petrov rendezte. A darabban Nagy Péter cár nem annyira ember, mint inkább történelmi alak A téma: a százados előítéletekkel teli, szociális sötétségben élő Oroszország és a merész újító, Nagy Péter cár összeütközése. Hatásában és történelmi jelentőségében kétségtelenül legszebb jelenete a filmnek az udvari bál, melyet Nagy Péter rendezett, amikor székhelyét Petrográdra helyezte át. Amikor a bál javában áll, a párok kihevültem, önfeledten táncolnak, Nagy Péter keresztül megy a termen. Az ablak felé tart. Bátor, biztos léptekkel, felemelt fejjel halad, hatalmas alakja kimagaslik a táncosok közül. Kemény tekintete élesen belevág a Balti tenger fölött dühöngő viharba és „kitárja az Európára nyiló ablakot". Az embernek önkéntelenül eszébe jutnak Puskin szavai:

„A természet itélt bennünket itt arra hogy Európára ablakot nyissunk és keményen megvessük lábunkat a tengeren."

V. M.

Ninocska

Amerikai karikatura a szovjet-emerről

Az amerikai filmvállalat semmit sem mulasztott el, hogy a ta ki, a legnagyobb film-csillagok egyikének, akinek nevét még mindig ragyogó betűkkel hirdetik az európai mozik homlokfalai, annak ellenére, hogy évei már lassan utólérték cipőinek számát. Igaz, elmondhatnánk még mást is a gazdagságában független, szabad színművésznőről, aki annak idején a spanyol polgárháború szenvedői javára indított gyűjtéshez pazar garderobjából még egy lyukas harisnyát sem adott (ugyanakkor szegényebb és kevésbbé ismert színészek egész havi fizetésüket felajánlották), aki a színész-sztrájk első sztrájktörője volt és összehasonlíthatnánk a szintén szabad és gazdag Chaplin-nel, aki művészi hivatását igaz emberhez és mű-

vészhez méltóan fogta fel, . . de inkább térjünk a filmre, melyben Garbó a legvisszataszítóbb politikai hazugság — propaganda szolgálatába állítja művészetét — jó pénzért.

A szovjet-kormány három kereskedelmi küldöttje érkezik Párizsba, hogy egy orosz hercegnő volt ékszereit értékesítsék. A párizsi nagy szálloda kényelme, a könnyű élet, finom ételek és rövidszoknyájú szobalányok csakhamar elfeledtetik velük küldetésük célját és egész idejüket ivással, evéssel töltik el. A kijózanodás rövid időszakaiban erőt vesz rajtuk a rettegés, hogy Moszkva szibériai száműzetéssel fogja büntetni őket ezekért a kicsapongásokért, mint ahogy szibériába küldik (amint az a filmből kitűnik) azokat a „szabotáló" zenekari csellistákat is, akik véletlenül hamis hangot fognak. A hercegnő, kinek ékszereit a szovjetkormány emberei el akarják adni szintén Párizsban tartózkodik és egyik gróf-lakáj útján értesül nagy vagyont érő drágaköveinek sorsáról. Érdekeit szeretője, egy kitartott gróf képviseli. Mivel a hercegnő kitartottja okos, ügyes, a szovjet delegátusok pedig ügyetlenek és buták, csakhamar sikerül neki a helyzet ura lenni és pezsgős vacsorával, széplábú szobalányokkal a bamba oroszok fejét elcsavarni. Ekkor egyszerre csak megjelenik a szovjet komesszáriátus megbizottja, Ninocska-Greta Garbó. Ninocska egy női csodabogár, nincs benne semmi emberi, semmi természetesség. Csak számok érdeklik, adatok, méterek és kilógrammok. A szerelem — szerinte — egyszerű kémiai folyamat. Nem tudja mi az: moselyogni, örülni. Erőltetett nagyképűsködésével, olyan hangon, mintha valami hivatalos beszámolót tartana elitéli a „régi világ" szépségeit, az élet örömeit, a gondatlan párizsi életet. Ninocska nagyképűsködésével és magáraerőltetett fapofájával a szovjet-ember ürességét, életének sivárságát, ráerőszakolt, ráparancsolt fourieri falanszter-lényszerűségét és tudatlanságát akarta a rendező érzékeltetni. No de mindezt csakhamar legyőzi a nagyvárosi fény, pompa, az ügyes, okos, kultúrált és élni tudó gróf, a hercegnő megbizottja. Ninocska — mondani sem kell — csakhamar szerelmes lesz a kellemes és szellemes grófba, aki azzal dicsekszik, hogy „még semmit sem tett az emberiségért". Ennek a szerelemnek következményeként egyszerre csak leolvad Ninocskáról a ráerőszakolt falárva, természetessé válik, normális nő lesz, aki szeret, örül és nevet. Szereti a modern kalapokat, szép ruhát, a selyem kombinét és megszereti a pezsgőt, ha pedig leissza magát a hölgyek számára fenntartott illemhelyen tart veszélytelen politikai beszédeket.

Igy néz ki tehát a szovjet-nő karikatúrája a híres amerikai rendező és a még híresebb filmszínésznő felfogása szerint.

Tudott dolog az, hogy éppen a szovjet-polgárok voltak az elsők, akik a saját hazájuk visszásságait, hibáit nyiltan kritika alá vették és kigúnyolták. És éppen ez a józan önkritika, gúny segitette őket át az első bajokon. De mindent még sem lehet kigúnyolni. Az éhség, amit az intervenció és blokád idézett elő a polgárháború évei alatt a Szovjetunióban, az egész nemzedéket tönkretevő éhség nem lehet gúny tárgya, ez sohasem volt nevetséges és ezen bizony senki sem tud nevetni. Éppen úgy, mint ahogy nem lehet nevetséges szinben bemutatni a négerek és indiánusok, a Fülöpszigetek benszülöttjeinek, vagy a húszmillió munkanélkülinek életét és éhezését az Amerikai Egyesült Államokban.

A darab nem a szovjet-embert gúnyolja ki és teszi nevetségessé, hanem a darab szerzőjét, színészeit, rendezőit, no és az elit-közönségnek azt a részét, amelynek szájaíze szerint maga a film készült.

V. P.

A HID ELŐFIZETÉSI DIJA:

Jugoszláviában:

Egy évre 50.—, félévre 26.—, negyedévre 14.— dinár.
Egyes szám ára 2.50 dinár.

Magyarországon:

Egy évre 7.—, félévre 3.75, negyedévre 2.— pengő.
Egyes szám ára 35 fillér.

Befizető lapunk üres tuloldalán kérjük feltüntetni a küldött összeg rendeltetését

A HID 58.297 sz. postatakarékpénztári csekkszámlájára küldje előfizetését a mellékelt befizetési lapon!

Az elmaradt előfizetési díjak a lapot és előfizetőinket egyformán terhelik. Ezért lejáratkor azonnal újítsa meg előfizetését!

Kéziratokat csak a portó előzetes beküldése mellett küldünk vissza. Csak teljes cimmel ellátott kéziratokat veszünk fig. elemb[illegible] megjelent minden egyes cikkért írója felelős. Le[illegible] és kéziratok Administracija i redakcija HID Subotica, pošt. fah 88. címre küldendők.

„Híd“ literarni časopis, izlazi dvaputa mesečno.
Odgovorni urednik i izdavač: ***Mayer Ottmar***, Subotica,
VII. Kragujevačka 4.

Štamparija BRAĆA FIŠER, Subotica